

אשרי האישי

החסידות בדרך רבוה"ק זיע"א

בעזרת ה' נעשה ונצליח
יום ו' ערש"ק כ"ו תשרי תשפ"ג
פרשת בראשית
'שבת בראשית'
גליון תקס"א
שנה י"ב

מפי ספרים וסופרים

בשבת קודש מקבלים שותפות עם הקב"ה

לאחר שנים של מחקר הוא המציא תרופה שאמורה הייתה לתת פיתרון הולם ואפשר לחולים במחלה הזו ללכת, לשבת ולאכול בכוחות עצמם. אך דא עקא החולה לא שרד, מת ולא זכה להנאות מהתרופה הייחודית... מכיוון והמחלה הייתה נדירה ולא נמצא חולה נוסף שישתה ממנה ויתרפא נאלץ מידענו לגנוז את התרופה במרתפי בית החולים לאכזבתו של הממציא הדגול.

חלפו כמה חודשים והנה הוא מקבל טלפון מאחד הפרופסורים שהיה שותף לתוכנית כי נמצא חולה חדש...

הממציא התרגש ומיהר להביא את התרופה ואכן בתוך כמה שבועות החולה עמד על רגליו והתכשיר אף זיכה את היוצר בפרס נובל לתעשייה הרפואית לשמחתם של החולה והממציא!

ניתן בהחלט לומר כי שניהם יצרו את ההצלחה החולה והממציא שאילו לא החולה הייתה ההמצאה נגזרת לעולמים...

כן הוא הנמשל: כיוצא בכך בריאת העולם שהרי לא סתם נברא אלא הייתה לו מטרה: "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו" (פרקי אבות פרק ו'). אבל אם העולם היה נברא והאדם איננו מנצלו למטרתו, להכיר את בוראו ולעובדו לומר לו אני ברייתך... נמצא שכל הבריאה הייתה לשווא!

ובמה בעיקר מגלה האדם את בוראו מכיר בו ומקבל את מרותו? בשבת בקידוש באמירת "ויכולו השמים..." וכל האומרה בשבת "נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית"

אומר הקב"ה כדאי הייתה לי כל הבריאה בשביל אדם זה שהודה לי עליה וכיבדני על ידה...

"ויכולו השמים והארץ וכל צבאם..." הגמרא במסכת שבת דף קי"ט מביאה: "כל המתפלל בליל שבת ואומר ויכולו... מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית" המאמר תמוה ומעלה מספר שאלות: מה הרווח שלנו בשותפות הזו? ומה הרווח של הקב"ה בשותפות מעין זו? ועוד, שהרי לשותפות נדרשת השקעה. ככל שהעסק גדול יותר כן תגדל ההשקעה הנדרשת מהשותף (אינה דומה השקעה בחנות מכולת להשקעה בחברה גדולה ואם אלו הם פסיק בעולמו של הקב"ה...) כיצד יתכן לומר שבשמירת השבת אנו הופכים להיות שותפים של הקב"ה במעשה בראשית - בכל הבריאה?! ועוד שאלה, האם כל ההשקעה מסתכמת באמירת "ויכולו השמים בערב שבת!?"

התשובות יובנו על פי משל (המובא בספר מעיין השבוע): היה ממציא רב כישרונות שזקף המון המצאות ששינו את חייהם של אנשים לזכותו, ואף גרף מהמצאותיו הון רב. יום אחד הוא החליט שהגיע הזמן להירשם בפי ההיסטוריה ולהנציח את עצמו על ידי המצאה שתיטיב עם חייהם של אנשים באופן מעורר השתאות.

הוא יחפש אנשים שלא נמצאה תרופה למחלתם והחליט לעשות כל שיוכל על מנת להביא מזור למחלתם וגמר בליבו ששם הוא משקיע את זמנו וכספו ואולי כך יזכר לטובה...

הוא פגש באקראי חולה במחלה נדירה שהגבילה אותו בתחומים רבים התוודע אליו והחליט שזהו ייעודו בחיים...

הוא אסף חומר על המחלה, מימן טיסות לוועידות של מומחים בתחום, שכר רופאים אלטרנטיביים וקונבנציונאליים ששקדו יום וליילה למצוא תרופה שתוציא את המסכן מהמחלה הנוראית והנדירה הזו...

אמרות טהורות

אמרות קודש מרבותינו הק' מאלכסנדר

(אהבת דוד, וכאן יש לציין את אשר כתב באותו הענין בספד"ק [תפארת שמואל] [פרשת יתרו אות ד', ובעוד כמה מקומות] אמרו התלמידי הרבי רבי אלימלך עה"כ (פ' בשלח) 'מי כמכה באלים ד' הפסוק זה אין לו שום שייכות באמצע השירה, שמספר מה שעשה הש"ת עם המצרים וזה מפסיק בשבחו של המקום ב"ה, וגם דהמע"ה הפסיק באמצע ברכי נפשי (תהלים ק"ד) בפסוק 'מה רבו מעשיך ד' אשר ג"כ אין לו שייכות שם, אך לפי שהזכיר נפלאות הש"ת לא יכול עוד להתאפק באמצע השבחים מרוב התלהבות הבורע בקרבנו והורחז לומר 'מה רבו מעשיך ד'', כאומר בל"א: וזיא א גרויסער ג"ד ביסטו. כמו"כ הדבר כאן בשירת משה וישראל כאשר הגיעו באמצע השירה להתלהבות גדול אמרו 'מי כמכה', כי זהו עיקר שמחת ישראל שרואים גדלו ותפארתו יותר מכל הנסים שעשה עמם, כי זהו עיקר מגמת נפשנו לראות בעולם גדלו ותפארתו)

בשבת זו מתגלה כל הנברא מהקב"ה

בראשית ברא אלוקים (א' א'). הנה שבת זו נקרא בפי העולם 'שבת בראשית', על שם שקורין בה בראשית ברא אלוקים, ויש להבין למה דוקא בשבת זו הוא כן, מה שלא מצינו בשאר שבתות שיקראו 'שבת נח' או 'שבת לך לך' וכיוצא בזה.

ואפשר לומר, כי בשבת קודש זו מאיר וזורח בנו מחדש ההכרה האמיתית כי 'בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ', היינו האמונה הטהורה שהקב"ה המציא כל הנמצאים יש מאין והוא מהוה ומחיה את הכל תמיד בכל רגע, ומשגיח תמיד בהשגחה פרטית על כל הנבראים, זה נתעורר בשבת זו.

(בי"ק מן אדמו"ר עט"ר שליט"א)

תמיד העת להתחיל

אף אם ידמה בעיני ישראל שחלילה אפס תקוה, אחרי שכבר עברו הימים נוראים וימי הסוכות ושמ"ע וש"ת ועדיין לא שב והוא מבחוץ מהקדושה, יחזק א"ע שלאיש ישראל ולחלק ד' שבקרבו אין סוף ואין שיעור למטה ח"ו, ותמיד העת להתחיל להתחיל בחי' בראשית, ולכך מתחילין מיד אחר הימים הקדושים בראשית.

(שימוח ישראל, פ' בראשית אות א')

לעושה שמים בתבונה

בראשית ברא אלהים. ע"ד (תהלים ק"ו ה), 'לעושה השמים בתבונה כי לעולם חסדו, כלומר שעשה כח בשמים להבין ממנו, כמאמר (ישעי' מ' כו) 'שאו מרום עיניכם וכו'. ולעבדו, וזו הטבה לעולם. ויתבאר 'בראשית ברא', כלומר ברא שמים וארץ עם האלקים, שמושג מן השמים וארץ שאלקים עשאו, וזהו 'בראשית', שזהו עיקר הבריאה, כי השערה אלהות איננה במקרה, והמ"י.

קול שמחה בראשית אות א'

והרה"ק רבי דוד מקאצק זי"ע הגיד בהאי נוסחא: הקשה הרבי רבי בונם מפרשיסחא זי"ע בזה הלשון, וכי משבחין מי שתופר בגדים שתופרן בחוטיין, וכי באיזה דבר אחר יכול לתפרן אם לא בחוטיין? ומה זה ששיבח דהמע"ה לעושה השמים 'בתבונה', בודאי שאין השמים יכול להעשות אלא ע"י תבונה? אלא פירושו, שעשה בבריאת השמים כח זה שיתן תבונה להבין ממנה מי שבראו, כי חסד עולם הוא עם בריותיו התחתונים בעלי גשם קרוצי חומר שיוכלו לשער מערכת אלוקותו ית' במרום.

ווארט

הדבק בחכמים ובתלמידיהם

דיאמר ה' אלוקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו (ב', י"ח)

יכמו כן לכל עניני עבודת ה' לא טוב היות האדם לבדו שיתבודד האדם את עצמו תמיד לעבודת הקודש, רק לחבר את עצמו עם עוד עובדי השם, וכולם ביחד יחזקו את עצמם לעבודת השי"ת באופן טוב ונעלה, בסוד הכ' ועבודתם את ה' אלוקיכם בלשון רבים, וזהו לא טוב היות האדם לבדו, ... וזה אעשה לו עזר כנגדו המילוי של עזר בנימין צ'ד'יק יס'וד עז'לם. היינו שעשה השי"ת עז'ר ע"י הצדיקי יסוד העולם שבכל דור ודור, שהם יחברו ויקשרו ביחד את לבבות בני ישראל, ואז יהיה עבודתם שלמה באהבה והתקשרות הצדיקים. וכמו כן התחברות ואהבת חברים בהתקשרות הצדיקים צריך להיות באהבה ובהיבה ושלוש וריעות, ועי"ז יזכו לעזר מן השמים בכל הענינים הן ברוחניות והן בגשמיות, וגם הכנגד יתהפך לעזר, וזה אעשה לו עזר כנגדו עם ד' כוללים בגי' תשע'ו כמנין אלוק' אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב, כי אלוקי אבותינו יהי בעזרינו וישפיע לנו כל השפעות טובות הן בכלל הן בפרט ברו"ג בחומר ב"ב אמן.

(מאמר מודכי, קאזמיר)

מרגניתא דיצחק

פנינים בסדר פסוקי פרשת השבוע

לע"נ הרה"ח ר' יצחק
בן הרה"ח ר' משה אריה זצ"ל
נלב"ע ו' סיון תשע"ד

כי אמנם הסייג הוא משובה, אך בתנאי שזוכרים ומכירים בו שזה סייג, אך חוה לא הבדילה בין האיסור לסייג, ולכן אחר שהצליח הנחש להכשילה בגדר, בזה הצליח שתעבור גם על איסור, ברם אילו היתה זוכרת שהגדר אינו כי אם גדר, לא היתה באה לידי מכשול באיסור. נמצא שמכיון והוסיפה על הצווי ולא הבדילה בין תוספת הסייג לבין העיקר, לפיכך באה לידי גרעון. וזה לימוד לאדם שאמנם צריך לעשות גדרים ולשמור שלא לעבור עליהם כי הם משמרים אותו מן האיסור, אולם צריך גם לדעת שהגדר הוא רק גדר ואיננו גופי תורה, ואפילו אם ח"ו עבר פעם על גדר, אם יודע שלא נכשל באיסור יקל עליו לשוב ולהעמיד את הגדר שימשיך לשמור עליו מלהגיע אל האיסור.

מסילות גד עמ קטו

אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן. שמעתי בשם הרה"ק החי' הרי"ם זי"ע שאמר: בתנועה קלה יוכל אדם לקרר את חבירו מעבודת השי"ת, כי אצל הנחש כתיב שאמר לחוה אף כי אמר ד', וואס איז דען אז השי"ת האט גיזאגט, מיד נתקררה דעתה ואכלה מעץ הדעת.

שיח שרפי קודש

בראשית ברא אלקים. זאת ידוע לחסידים שלהשני צדיקים הקדושים אדמו"ר מקאצק זי"ע ואדמו"ר הזקן מווארקא זי"ע היה האחוה והרעות נוחת בהן, עכ"ז החסידים שהיו מסתופפים בצלם הקדושים היו מחולקים קצת בחילוקי דעות בינם. פעם אחת קרה ששני האדמו"רים היו בעיר אחת והלכו לקבל פניהם זה אצל זה, אזי פתח הרה"ק מווארקא זי"ע את פיו ואמר להרה"ק מקאצק זי"ע: אספר לכם חדשות, כי החסידים אנשי שלומינו עשו שלום ביניהם... כשמוע הרה"ק מקאצק זי"ע דברים הללו עמד כמורעיד והרים את קולו במענה פיו ואמר: א"כ כבר גבר כח השקר והצליח מעשה שטן שימחה ח"ו נקודת האמת מן העולם. הרה"ק מווארקא זי"ע השתומם למראה דברים הללו ושאלו לפשר דברים הסתומים. וביאר הרה"ק האדמו"ר מקאצק זי"ע: הנה איתא במדרש רבה (פ"ה, ה): בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כתיים כתיים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא וכו', חסד אמר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אמר אל יברא שכולו שקרים, צדק אמר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אמר אל יברא דכוליה קטטה, מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ וברא את העולם. ולכאן קשה דלכאן הלא השלום עדיין עיכב את בריאת העולם שכולו קטטה? רק הביאור בזה, שמחלוקת לשם שמים מסתעף מן שורש האמת, ואם נראים כאוהבים הרי"ז סימן שגברה מדת השקר עד שנראים כאוהבים זה את זה.

(אהל יצחק אות פד)

עפר מן האדמה. פעם אחת שיבח רבנו בעל ישמח ישראל זי"ע את אא"ז מוהר"ר רבי הירש דאנציג זצ"ל ואמר עליו שהי' סוחר ועשיר וגם למדן גדול, ופעם אחת הי' בפוזנא בדבר מסחרו ובאמצע מסחרו הלך להשיעור של הגאון מוהר"ר רבי עקיבא איגר זצ"ל. ולמד אז הגאון הנ"ל סוגיא ד'ראה את המציאה ונפל עלי' במס' ב"מ (דף י'), ומסיק שם הגמ' דמש"ה האי דנפיל עלי' לא קנה דכיון דנפל עלי' גלי' דעת' דנפילה ניהא לי' דליקני בד' אמות לא ניהא לי' דליקני, מש"ה השני שהחזיק בה זכה. והק' הגאון רבי עקיבא איגר ז"ל א"כ למה צריך השני להחזיק בה, ליקני בד' אמות דידי' שגם להשני יש לו ד' אמות שקונות לו בכל מקום ולמה תני במתני' ובא אחר והחזיק בה. וכשבא לווארשא הציע קושיא זו לפני הלומדים בווארשא. ורבינו הק' תירוץ קושיא זו: דהנה ענין של הד' אמות הוא שהקב"ה הקנה לכל אדם הד' אמות שלו בכל מקום שהוא, וכש"כ רש"י ז"ל (בראשית ז') עפר מן האדמה צבר עפרו מכל האדמה מארבע רוחות שבכל מקום שימות שם תהי' קולטתו לקבורה, וזה דיוק לשון חז"ל ארבע אמות של אדם, ולא אמרו ד. אמות

טעם למה נקרא פ' בראשית בשם 'שבת בראשית'. ולמה לא נקרא כן פ' נח או פ' לך שבת נח או שבת לך. אמר מו"ח הגאה"ק ארי' דבי עילאי אבד"ק ווישניצא זלה"ה. דהענין כך הוא דבהימים הנוראים הקדושים כל אחד היה לו אז הרהור תשובה. וקבל אז על עצמו איזה הנהגה טובה כל איש לפי ערכו ומדריגתו. לכן נקרא שבת בראשית. שמזכירין להאדם שמה שעבר עבר ומענה מתחיל סדר חדש וישתדל א"ע שיהיה מעתה טוב.

(דברי יחזקאל)

ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד (א' ה'). כתיב: "ויהי לעת ערב ויהי אור" (זכריה י"ד ז') פסוק זה קאי על ימות המשיח, וכוונת הנביא לומר בזה, שאין הקב"ה מבקיע אורו של מלך המשיח אא"כ מעריב ערבים תחילה, וכן אחז"ל: "אם ראית דור שצרות רבות באות עליו, חכה לו" (סנהדרין צח). אף כאן "ויהי ערב" כשאתה רואה ערבו של יום שהוא מחשיך והולך, הוי ידוע "ויהי בוקר" שקרוב בוקרו של משיח, "יום אחד" ואז יגיע היום שנאמר בו: "ביום ההוא יום אחד ושמו אחד (זכריה י"ד ט"ו)".

(נר ישראל, בשם הרה"ק מרוזין זי"ע)

ויקרא אלוקים לרקייע שמים (א' ח'). בדרך נלמד נקרא כל דבר על שם תכליתו ולא על שם החומר שנוצר ממנו. אם כן באמם השם היה צריך להיות רקיע, שהוא שם התכלית, ולא שמים שהוא שם החומר. אלא רקיע מורה על הבדל ופירוד, כמו שנאמר ויעש אלוקים את הרקיע ויבדל בין המים, לכן העדיף הקב"ה את השם "שמים" המורה על שלום ואחדות, שעל אף שנעשו מאש וממים בכל זאת שלום ביניהם, כדי ללמדנו שקיום העולם הוא רק באופן זה שגם אלה הרחוקים בטבעם כרחוק אש ממים יהיה ביניהם שלום ואחדות.

(כלי יקר)

והנחש היה ערום מכל וגו' אף כי אמר אלוקים לא תאכלו מכל עץ הגן (ג' א'). בתנועה קלה יוכל אדם לקרר את חבירו מעבודת השי"ת, כי אצל הנחש כתיב שאמר לחוה אף כי אמר א', וואס איז דען אז השי"ת האט גיזאגט. מיד נתקררה דעתה ואכלה מעץ הדעת.

(החדושי הרי"ם זצ"ל)

הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ (ד' ז'). אם תיטיב - את דרכך, אם בעצמך תהיה מלא מצוות ומעשים טובים-שאת, תסבול את כל העולם, תהיה לך מידת הסבלנות למעשים של כל אחד. ואם לא תיטיב- אם בעצמך תהיה מלא עוון, - לפתח חטאת רובץ - על יד כל פתח תראה את החטאת, על כל צעד ושעל תמצא חטאים.

(הרה"ק בעל הניחא זי"ע)

ואליך תשוקתו ואתה תמשול בו (ד' ז'). היצר הרע עושה את תפקידו להסת בני אדם לחטוא ח"ו, אמנם לאמיתו של דבר חפץ הוא שהאדם לא ישמע אליו. וזהו פי' הכתוב ואליך תשוקתו וגו', תשוקתו של היצר הוא שאתה תמשל בו.

(הרה"ק ר' מאיר מפרימשלאן זי"ע)

לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו. וברש"י כיון שהוסיפה באה לידי גרעון ע"ש. וקשה, מה חטאה בזה, הלא רשאי אדם לעשות לו גדר לכל יחטא. וביאר הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע (ביאר כן כוונת רבו הרה"ק אדמו"ר הצעיר מווארקא זי"ע) שהיא לא היתה צריכה לערב חול בקודש ולומר שכך אמר אלקים.

בישישים חכמה עמי קיג אות כז, ע"ש עוד

וכוונת הדברים לכאן עפ"י היסוד שהגיד הגה"ח רבי גד'ל אייזנר זצ"ל (משגיח ישיבת חידושי הרי"ם) בפרשה זו, וכה אמר: השי"ת הזהיר לאדם 'ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות', וזוהו הוסיפה סייג וגדר לאסור גם את נגיעה בו לתוספות זהירות, והנחש תוך כדי ההסתה, דחפה עד שנגעה בו, ואמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה, וכך הכשילה גם באכילה.

בכל השנים מברכין החודש מרחשוון בשבת בראשית, י"ל הענין, כי החודש מרחשוון הוא התחלת השנה הבאה, כי תשרי שייך עוד לשנה העברה, כמו שאמרו חז"ל במדרש תשרי ותשבוק וכו', והחודש מרחשוון הוא התחלת השנה הבאה, וכל התחלה נצרך לברכה, כמו ראשית הבריאה שמתחיל באות ב' שמרמז על ברכה כידוע, ובכמה פרטי הברואים נזכר הברכה בסדרא זו, ונכלל בה בני חיי מזוני, 'פרו' הוא בני, 'ורבו' הוא חיי, 'תדשא' הארץ הוא מזוני, ולזה אנו מברכין החודש מרחשוון שהוא התחלת השנה בשבת זה, שיחול עלינו בשנה הבא לקראתינו כל הברכות הנפרטים בסדרא זו. ונוכל לומר שזהו הענין של שם החודש הזה 'מרחשוון', מפני שהוא ההתחלה, וכל ענין התחלה הוא בקטנות מאוד, כמו התינוק שהוא בכל צורת האיברים כמו הגדול, רק שהמה בתכלית הקטנות, וכל דבר הקטן נקרא 'רחישו', כמו שפירש"י בסדרא זו כל שהוא נמוך, וכמעט אינו ניכר מפני קטנותו וכו', נקרא רחישו. ונוכל לומר ג"כ שזהו הענין שלא נמצא בחודש זה יום אחד שיהיה מהימים טובים לישראל.. מפני שהוא הרחישו והקטנות, שזהו ענין ההתחלה, כענין 'זהיה ראשיתך מצער ואחריתך ישנה מאוד'.

(תורת אמת שבת בראשית שנת תרכה עמ' פ"ח)

קונות לו בכל מקום, אך כוונת חז"ל בדבריהם להד' אמות שיש לכל אדם בכל מקום שהוא. וממילא הגם שנפל עלי' וגלי דעתי' שלא ניהא לי' דליקני בד' אמות אך עכ"פ הד' אמות שלו הם ואחר אינו יכול לקנות בהד' אמות שלו, ומש"ה השני מוכרח להחזיק בהמציאה ובד. אמות לא יכול לקנות כי הד. אמות של ראשון הם ודפח"ח.

(תפארת ישראל אות ב')

אם כל חי. שמעתי ביחוד מפיו הקדוש (של הרה"ק רבי לייבל איג"ר זי"ע) זה רבות בשנים שהשיב לרב אחד אשר שאל אותו על ענין הזכרה בתפלה על עצמו או על זולתו בשם אמו (אם כי הטעם על בשם אמו ולא בשם אביו נודע מזהוה"ק פר' שלח ע"ש, אבל עוד נצרך להבין עיקר צורך ההזכרה בשם יולדו, הלא כלפי שמיא גליא על מי הוא מתפלל, ובפרט כשמתפלל על עצמו). והשיב לו, לדעתי יש לומר שהוא לעורר רחמים לבטל כל הקטרוגים שמצד חסרונות האדם, לזה מזכירין בן פלוניא, לומר הלא ילוד אשה הוא.

(הרה"ק רבי אברהם איג"ר זי"ע בהערות לספח"ק אמרי אמת לובלין פר' תזריע מצורע, וע"ש שפ"ח דברים הללו מכאן דברי אביו שם)

עדיין לא התחלת מאומה. אמר הרבי רבי הענין מאלכסנדר זי"ע בשם הרבי רבי יעקב מאגלעניציער זי"ע בן הנועם אלימלך זי"ע שאחר חודש תשרי אחר כל העבודות שהיה בחודש הזה, קורין בראשית תיבת בראש 'ביסט גיוועיזן א ליגנר' עדיין לא התחלת מאומה.

(חשבה לטובה, עמוד קטז)

מעשי צדיקים

דין תורה עם הקב"ה לכבוד יומא דהילולא של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, ג' מרחשוון

חיי עוני ודלות, עשינו זאת כדי לזכות בך, אך לא בנך פורק-עול. זה לא היה חלק מהתנאי. טובעים אנו מהקב"ה שיספק לנו די מחסורנו. איננו מבקשים חיי שפע ומוותרות, אלא שנוכל לגדל את בננו לתורה ולריאת-שמים". הצדיק מרוזין האזין לדבריו בהבעת השתתפות. "יש מן הצדק במה שאתה אומר", אמר. "אולם כדילקיים דין-תורה עם הקב"ה, עליך לפנות לבית-הדין בעיר הגדולה "ברוד". שים פעמיק לשם ושטח את טענותיך לפני הדיינים, ללא כל מורא. כשהוא שואב כוח מהוראת רבו, התייצב ר' מאיר לפני חברי בית-הדין של ברוד. ברגע הראשון נדהמו הדיינים מדבריו של העני האלמוני, שביקש להזמין לדין תורה את הקב"ה בכבודו ועצמו. אולם כאשר גילה להם מי שלחו אליהם, שינו את יחסם אליו. לאחר שחקרו ובדקו את גרסתו מכל צדדיה, קבעו דייני בית-הדין כי אכן הצדק עמו. "מאן דיהיב בני, יהיב מזוני", ציטטו בפסק הדין אשר קבע מפורשות כי ראוי הוא ר' מאיר לפרנסה בכבוד. בדרכו חזרה לביתו שמע ר' מאיר קול דהרה מאחוריו. ברכה הדורה עצרה לידו בחריקה. "היי, מאיר, מה מעשיך כאן? תראה איך אתה נראה, האם התחפשת?" זה היה קולו של אציל גוי שבעבר הרבה ר' מאיר לסחור עמו. האציל הזמין לעלות על הכרכרה ור' מאיר נענה להזמנתו.

תוך כדי נסיעה סיפר ר' מאיר את שעבר עליו בשנים האחרונות. "שמע נא, מאיר", פנה אליו האציל בידידות, "אולי אתה תוכל לעזור לי. האציל סיפר לו כי מסיבות כלשהן זקוק הוא בדחיפות לכסף מזומן. לפני שעה קלה יצא מפגישה עם בעל אחוזה מסויים, בניסיון למכור לו כמה מנכסיו. הבעיה הייתה שגם בעל האחוזה חש בלהיטותו היתרה למכור את נכסיו, והוא ניצל זאת כדי להוריד את המחיר בצורה בלתי הוגנת. "למעשה", הוסיף האציל ואמר, "אני כל-כך זקוק לכסף עד שאין לי ברירה אלא לחזור אל בעל האחוזה ולהסכים למחיר שהציע לי. אלא שאם אשוב אליו בעת, יראה בכך כניעה מצדי והוא עלול ללחוץ עליי ולהוריד עוד את המחיר. לך אליו ועשה זאת במקומי, תמורת עמלת תיווך ראויה לשמה.

החליף ר' מאיר את בגדיו ופנה אל ביתו של בעל האחוזה. גם עמו סחר בעבר והם הכירו היטב זה את זה. בשיחתם סיפר לו בעל האחוזה, כמשיח לפי תומו, על עסקה גדולה שזה עתה הוצעה לו. הוא התייסר באוזניו של ר' מאיר על כי החמיץ את העסקה המשתלמת. ר' מאיר העמיד פניו תם והתעניין בפרטי המקרה. "למעשה", אמר לכסוף בעל האחוזה, "חפץ אני בקיום העסקה, גם במחיר שהציע לי האציל. אך אם ארדוף אחריו בעת, הוא יפרש זאת ככניעה מצדי ויעלה עוד את המחיר". לפתע הבריק רעיון במוחו של בעל האחוזה. "מאיר, ידידי", אמר בחיוך מבטיח, "יש לי בשבילך הצעה שלא תוכל לסרב לה. לך אליו אתה וקנה בעבורי את הנכסים, במחיר שביקש. והריני מבטיחך כי חלקך לא יקופח". סופו של דבר, שהעסקה הסתיימה בכי-טוב ור' מאיר זכה בדמי תיווך מכובדים משני הצדדים.

בכסף שהרוויח, יכול היה ר' מאיר לפרנס בכבוד ולאורך זמן את אשתו ובנו, והשלווה והנחת חזרו לשכון בביתם הצנוע. הבן גדל לתפארת והוריו המאושרים ראו ממנו נחת לאורך ימים ושנים טובות, אז הרגישו כמה היה שווה להקריב למענו.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

מסופר על אחד מחסידיו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, שמו היה ר' מאיר והיה עשיר גדול. הוא היה סוחר עם סוחרים גדולים, שועים וגדולי ארץ, והמזל האיר לו פנים. בכסף שהרוויח קנה בתים ואחוזות שהשתרעו על-פני שטחים נרחבים. ר' מאיר ורעייתו נהנו מחיי עושר ונוחות והיה נראה שלא חסר להם מאומה והם אנשים מאושרים עלי אדמות. אולם לא כן היה הדבר, למרות כל העושר והרחבות שלהם היה דבר אחד שהציק להם מאד, הם לא זכו לפני בטן. לפני כל נסיעה אל רבו ברוזין, הייתה אשתו מפצירה בו כי יבקש את ברכת הרבי לילדים. ואכן, בכל ביקור וביקור ביקש מהרבי ברכה לזרעא חייא וקיימא, ומשום מה נמנע הרבי מלהבטיח להם ישועה.

פעם אחת, בעת שהכין עצמו ר' מאיר לצאת לרוזין, פרצה אשתו בבכי. "איך ייתכן שמאות ואלפים מתברכים מפי הרבי ונושעים בזכותו ואילו אתה שהנך מקורב אליו כל-כך, חוזר פעם אחר פעם מחצרו בלי ישועה. הפעם לא אסתפק עוד בברכה", זעקה בכאב, "הפעם הזאת עליך לדרוש מהרבי הבטחה מפורשת. "ליבו של ר' מאיר נצבט, עיניו נתלחלו מודמעות והוא הבטיח לשמוע בקולה ולבקש מהרבי הבטחה לזרע ברך ה'. בתום שהייתו ברוזין נכנס ר' מאיר להיפרד מרבו לשלום. דמותה של רעייתו המיוסרת כמו ניצבה לנגד עיניו. "רבי", אמר בקול נשבר, "אנא יבטיח לנו כי בקרוב ניוושע". לשמע הדברים התעטף הרבי בשתיקה. השתיקה הופרה כעבור שניות בקולו של הרבי: "אם תרצו תוכלו להיוושע אך בתנאי אחד: אם תסכימו לקבל עליכם חיי דלות ומחסור, תזכו בילד. "זיק של תקווה ניצת בעיני ר' מאיר. אילו היה הדבר תלוי בו בלבד, משיב היה בחיוב תכף ומייד. אך לפי שגם גורל אשתו תלוי בדבר, ביקש מהרבי שהות כדי להתייעץ עמו. כאשר שב הביתה עם הבשורה והתנאי לכך, ההתרגשות בביתו הייתה עצומה. מבחינת אשתו לא היה כאן שום מקום להתלבטות. "איזה ערך יש לחיינו בלי ילד לאהוב ולגדל?", אמרה ור' מאיר כמוזן הסכים עמה. הוא חזר תיכף לרוזין והודיע לרבי כי הוא ואשתו מסכימים לקבל עליהם את התנאי הלא פשוט. הרבי לחץ את ידו, ברכו בחום ופטרם לדרכו.

בתוך זמן קצר פקדה את ר' מאיר שרשרת אסונות כלכליים, והוא הפסיד את כל הונו ורכושו. גם את ביתו הפרטי איבד בדלקה פתאומית שכיילתה אותו עד היסוד. ובה-בעת ממש נתקיימה גם הברכה. בתוך כשנה חבקו ר' מאיר וזוגתו בן זכר עם נשמה מיוחדת. ולמרות המעבר החד מחיי שפע לעניות. מאושרים באדם - ולחוסר כול, חשו עצמם ההורים הטריים המציאות החדשה אילצה את ר' מאיר להיעדר מביתו פרקי זמן ארוכים, בחיפושיו אחר מקורות מזיה מזדמנים. בינתיים גדל הילד והיה לנער. העוני הקשה והיעדרויותיו הממושכות של האב מהבית, נתנו את אותותיהם בנער שחבר לנערי רחוב פוחזים. ליבם של ר' מאיר ורעייתו נחם ר', והם היו חסרי אונים.

יום אחד קם ר' מאיר ונסע לרוזין. נכנס לחדרו של הרבי וזעק מנהמת לבו המיוסר: "רבי! יש לי דין-תורה עם הקב"ה". בשנייה שלאחר מכן נשך את שפתיו וכבר התחרט על המשפט החצוף שנפלט מפי. אבל הרבי שמע את הדברים ולא הרפה. "דין-תורה עם הקב"ה? על מה ולמה?". סיפר ר' מאיר לרבו על מצבו הרוחני הירוד של בנו י-חידו ואז הוסיף: "כשקיבלנו עלינו אני ורעייתי

זכור אהבת קדומים

ליו"ד דהרה"ק אדמו"ר רבי שמואל צבי בעל הספד"ק "תפארת שמואל" בן הרה"ק אדמו"ר רבי יחיאל הזקן - כ"ט תשרי

דרכו בעבודת השי"ת

בצעירותו הסתיר את דרכיו בעבודת ה' ולא ראו בו שום סימני גדלות חיצוניים, אך אביו הק' הכיר את פנימיותו ואמר עליו: "שהוא נחבא אל הכלים", בעוד שהיה רבנו צעיר לימים אמר לו פעם אביו רבנו הזקן זי"ע שיתכוונן לנסוע להכיר את פני הגה"ק שר התורה רבי אברהם מטשכנוב זי"ע, כמוכן שנסיעתו היתה בלב שבור ורצוץ ומלא פחד מהגאון שיראהו במצבו האיום, כשנכנס לקודש פנימה ירא לגשת ועמד מן הצד כשראה אותו הגה"ק מטשכנוב התכוונן בפנימיותו, קרא לרבנו ואמר בלשון זה: יונגערמאן די האסט אשענער פנים וויא די מיינסט או די טראכסט" (יש לך פנים יותר יפות ממה שהנך מעלה על דעתך). סיפר הרה"ח ר' יעקב דוידוביץ ז"ל בשם הרה"ח ר' אברהם יעקב שו"ב בקאליש, שפ"א נכנס הרה"ג החסיד המפורסם ר' שמחה זצ"ל לחדר בנו בעל ה"ישמח ישראל" זי"ע ומצאוהו כשהוא מתווכח עם רבנו בעל "תפארת שמואל" זי"ע וכשראה בעל "תפארת שמואל" שהרב ר' שמחה נכנס להתפלפל ועמד מן הצד, אמר לו הרב ר' שמחה גם ממני אתה רוצה להסתתר? ענה רבנו בעל ה"ישמח ישראל" נגמור את הענין, ואח"כ ביקש רבנו - בעל תפארת שמואל - מהרב ר' שמחה שלא יגלה את השיחה.

"מימות משה רבנו לא היתה אהבה ואחוה בין אחים כמו שהיתה בין שנינו"

אהבה עזה שררה בינו לבין אחיו הק' בעל הישמח ישראל, מנעוריו ועד יומו האחרון לא נפרד מאת אחיו הנ"ל, שניהם לקחו בנותיהם של שני אחים ממשפחת גורמן בעיר פולטוסק ושמה היו סועדים על שלחן חתונניהם ולמדו ביחד בתורה ובחסידות י"ד שנה, רבנו בעל ישמח ישראל אמר שארבע עשרה שנים שלמדו ביחד היו בבחינת י"ד שנה של שם ועבר, סיפר הרה"ח ר' יעקב דוידוביץ ז"ל ששמע מהרה"ח ר' אברהם יעקב שו"ב בקאליש, שאדמו"ר בעל ה"ישמח ישראל" אמר: "מימות משה רבנו לא היתה אהבה ואחוה בין אחים כמו שהיתה בין שנינו". תמיד כשהיו מדברים ביניהם היה רבנו בעל ישמח ישראל זי"ע מניח ידיו הק' על כתפיו של רבנו בעל התפארת שמואל זי"ע.

גודל מסירות הנפש של רבינו לאחיו בעל ה"ישמח ישראל" זי"ע אין לתאר, הוא היה כעבד נאמן אצלו ועמד על המשמר משמרת הקודש לשרת אותו ולשמרו, ומסופר שפ"א הרגיש רבנו זי"ע שאחיו בעל הישמח ישראל אינו אוכל, הוא אמר לו אם ח"ו אתה לא מרגיש טוב אקרא לרופא לראות מה חסר לך, ואם זה "רעביש" (היינו ענין ענין של רביסטעווע) איני רוצה לדעת וענה לו שזה "רעביש". באחד ממכתבי קדשו של רבנו זי"ע ששלח לאחד מהחסידים כמה שבועות לפני הסתלקות רבנו בעל הישמח ישראל זי"ע כתב בלשון זו: "באם היה ביכולתי לנסוע אליך בעצמי, הייתי נוסע אבל בשום אופן אין באפשרות לנסוע מאת כ"ק רום הוד תפארת קדושת אחי אדמו"ר הרה"ק (שליט"א) זי"ע.

וגם אחיו הישמ"י הוקירו והעריכו והסמיכו שינהל עדתו אחריו כמסופר בספר תפארת רבותינו (עמ' קב) ז"ל: סיפר ידידי הרה"ח ר' משה ז"ל לנציצקי ששמע מפה קדשו רבנו בעל הישמח ישראל זי"ע שבועות אחדים לפני הסתלקותו שהיה אז חלש מאד, ורבנו בעל התפארת שמואל זי"ע לא היה עוזב אותו והשיגו עליו, בשב"ק הוא נכנס לכמה רגעים לביהמ"ד ותיכף ומיד חזר שוב לרבנו אמר לו רבנו זי"ע, "למה אתה מניח את החסידים בביהמ"ד לבד ואתה בא אלי, תכנס אליהם ואל תעזוב אותם לבד" ואמר בלשון זו: "וויא לאסט די דעם עולם אליין" ומזה נראה שכוונתו היתה שהוא יהיה מנהיג אחריו.

איש אמת

הצדיקים בדורו קראו לו "איש אמת" האדמו"ר בעל שם משמואל זי"ע מסאכטשוב בעת היותו בהלוית רבנו זי"ע באלכסנדר אמר עליו הכתוב: "ותשלך אמת ארצה" מען לייגט אריין א שטיק אמת אין די ערד, (מניחים איש אמת בארץ), כמו"כ מסופר שרבנו הזקן זי"ע אמר על בנו רבנו זי"ע שהוא קפדן מכיון שהוא "איש אמת" ואינו יכול לסבול את השקר עכ"ל. מדת האמת של רבנו זי"ע היתה בשלמותה כידוע שכל הליכותיו היו באמת ובתמים ולא יכול היה לסבול את השקר בזמננו שנקרא (פוליטיקה) הוא לא נשא פנים לשום איש ורב, אם לפי דעתו

הוא לא היה צודק, כידוע פעם הזמינו את רבנו זי"ע לאסיפת הרבנים והסכים להשתתף באסיפה שנקבעה באחד מבתי החסידים, ולכסוף נשתנה הדבר והאסיפה התקיימה באולם גדול וזה היה נגד רצונו, שלח רבנו שליח מיוחד לומר שהוא אינו יכול להשתתף באסיפה מכיון ששינו מהמדובר וקבעו את האסיפה באולם, ודוד המע"ה אמר (תהלים א א) ובמושב לצים לא ישב ובמקום שלץ ישב הוא לא ישב כי המקום גורם רע וטומאה ח"ו ולכן אינו יכול לקחת חבל באסיפה ומניע א"ע מלבוא, וכששמע זאת כ"ק אדמו"ר הגה"ק מאוסטרובצא שהיה בין הנאספים את דברי השליח מרבנו זי"ע אמר: "צדקו דברי הרבי מאלכסנדר" ועזב את האסיפה.

ההתקשרות לצדיקים

רועה נאמן לעדתו היה רבנו בדרך ווארקי שקיבל מאבותיו הק', נשא את שמות חסידיו על לוח לבו, שמה בשמחתם והצטער בצערם והשיגה אליהם כאב רחמן, ומסופר שרבנו ביקש מפעם מחסיד אחד שנסע לחו"ל לרגלי מסחרו "שיביא משם מקטרת עבורו", החסיד בהיותו שם שכח לגמרי מבקשת רבנו, בלית ברירה כשהגיע לביתו קנה המקטרת והביאו לרבינו, כשהבחין רבנו שזה מפולין (ולא מחו"ל) שאלו לפשר הדבר, ענה החסיד ששכח לקנותו כשהיה בחו"ל וקנה אותו בעירו, השיבו רבנו הק': וכי חושב אתה שהייתי צריך למתנה ממך, אלא רציתי שתזכור אפילו בהיותך בחו"ל שיש לך רבי ולא לכלי התכוונתי.

פטירתו:

רבנו זי"ע רצה כאמור לעיל להוציא מכח לפועל את מחשבתו אבל המחלה נתגברה עליו והוכרח לבטל את כל הרצונות וההשתוקקות לא"י וזה מתאמת וניכר מתוך צוואתו שכתב בשנת תרפ"ב בזמן שמצב בריאותו היה רציני ב' שנים לפני הסתלקותו בו בזמן שרבנו חשב אודות הנסיעה פתאום גברה עליו המחלה וכתב את צוואתו.

בספר תפארת רבותינו (עמ' קנח) כותב בזה"ל: בתוך הצוואה מזכיר רבנו זי"ע את כבוד אבי ז"ל (רה"ח וואלף מקובר ז"ל) וזה לשונו: מעות על צרכי קבורה נמצא אצל ר' וואלף מקובר נ"י, וסיפר אבי ז"ל שרבנו היה אצלו בדירתו בלאדז ופנה אליו ומסר לו מעטפה סגורה ואמר "אבקשך לשמור אני מוסר לך זה לפקדון", אבי ז"ל שאל לרבנו מה זה וענה: "פעם אני אגיד לך" ולא שאל לרבנו יותר על זה, אחרי זמן מה אבי ז"ל היה באלכסנדר ומסר לו רבנו סכום כסף ואמר לו: "תפתח את המעטפה ותוסיף לכסף הנמצא בפנים" ולא אמר למה. ואח"כ בעת שרבנו נסתלק ופתחו את הצוואה נודע שהכסף שהפקיד בידו היה מוכן לצרכיו וקודם הלויה נפדה הכסף בין החסידים ששלמו עבור הכסף הון יקר ורב ועשו כל צרכיו לרבנו זי"ע.

הרה"צ ר' אברהם חיים זצ"ל בן רבנו זי"ע מביא בהגדה לפסח כי בליל סוכות האחרון כשהיה רבנו חלוש מאד בעת שהיה מקדש היום כשהגיע לתיבת "וקדשנו במצוותיו" שהה זמן מה וגמר הקידוש ואחרי זה ברוב ענותנותו ושרבון נפשו אמר שעלה ברעיונו שבאמת האדם צריך לעשות הכנות רבות ועצומות קודם עשיית המצוה, אולם בעוה"ר אם הוא חלוש בכוחו אין ביכולתו לעשות זאת, הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו עושה ההכנה ביחד עם המצוה, וזה פי' "וקדשנו במצוותיו" (ויקדש ד"א וזמין) היינו שמקדש ומזמין ומכין עם עשיית המצוה כאילו עשינו את כל ההכנות השייכות למצוה ומקדש ומטהר ביחד עם עשיית המצוה.

בספר תפארת רבותינו (עמ' קס) מביא ז"ל: שמעתי מידידי מו"ה ר' יחיאל קורנפלד שסיפר לו זקינו ז"ל שהיה אצל רבנו זי"ע בשמיני עצרת האחרון לפני הסתלקותו, אחרי ההג נכנס לקודש פנימה לרבנו ואמר שרוצה להשאר עד אחרי שבת בראשית, רבנו פטרו לשלום ואמר בזה הלשון: "איך וועל נישט בראשית" וביום ג' בבוקר אחרי שב"ק שבק חיים לכל חי ולקח אותו אלקים ואינו, רבנו נסתלק בערב ר"ח מרחשון שנת תרפ"ד לפ"ק בהלווייתו השתתפו מלבד אלפי חסידיו הדואבים גם גדולי האדמו"רים והרבנים בפולין כולה, לא נישאו הספדים ואף על מצבתו לא מופיע שום תואר כי כן ציוה בצוואתו כאביו וכאחיו המשך את מסורת הענוה האמיתית ומנוחתו כבוד בעיר אלכסנדר ליד אביו ואחיו זי"ע.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן. ת. נ. צ. ב. ה.

עלון זה נתרם

כתובת מייל של מערכת הגליון

a13215113@gmail.com

כוס תנחומין

נשגר בזה קדם ידידינו, העומדים לימין העלון בכל עת ועונה, גדולים בתורה ובחסידות ומופלגים ביראת שמים,

הרה"ג רבי שמחה בונם שליט"א והרה"ח יהודה משה הי"ו המתאבלים מרה על פטירת אביהם הדגול, גברא רבה ויקירא

הרב מנחם אבינועם מקובר ז"ל

המקום ינחם אתכם בתוך אבליו וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד

ע"י

הרב משה רוזנברג הי"ו

לע"נ ה' החשוב ירחמיאל

ישעיה ז"ל, בן יבלח"ט הרה"ח

ר' דוד הכהן שליט"א ברבר

נלב"ע כ"ט תשרי תש"פ

ת. נ. צ. ב. ה.

נודב לע"נ

הרב מרדכי מנחם מנדל

בן הרב אהרן אריה ז"ל

נלב"ע ה' תמוז תשפ"א

ת. נ. צ. ב. ה.

המעוניין לתרום להוצאות העלון להצלחה, ברכה או לע"נ יפנה לעורך הבה"ח ישראל פיגנבוים הי"ו,

או להפקיד בבנק פועלים, סניף 533, מס' ח-ג 540321 ע"ש ישראל בנימין פיגנבוים. ניתן לתרום מכספי מעשר.